

Framgangur áætlunar um losun fjármagnshafta

Greinargerð þessi er birt af fjármála- og efnahagsráðherra í samræmi við 2. mgr. ákvæðis til bráðabirgða I við lög nr. 87/1992 um gjaldeyrismál, sem er svohljóðandi:

Ráðherra skal birta opinberlega greinargerð um framgang áætlunar um losun takmarkana á fjármagnshreyfingum milli landa og gjaldeyrisviðskiptum á sex mánaða fresti þar til slíkum takmörkunum verður endanlega aflétt. Greinargerð skv. 1. málslíð skal birta í fyrsta sinn innan sex mánaða frá gildistöku laga þessara.

Fyrsta greinargerð samkvæmt lögnum var birt á vef fjármála- og efnahagsráðuneytisins 17. september 2013¹, önnur greinargerð var birt 17. mars 2014², sú þriðja þann 18. september 2014³, sú fjórða þann 18. mars 2015⁴, sú fimmta þann 21. september 2015⁵, sú sjötta þann 21. mars 2016⁶, sú sjöunda þann 25. október 2016⁷, sú áttunda þann 25. apríl 2017⁸ og loks sú níunda þann 25. október 2017⁹.

Vel heppnuð losun fjármagnshafta í mars 2017

Í kjölfar almennrar losunar fjármagnshafta á einstaklinga, fyrirtæki og lífeyrissjóði í mars 2017 jukust skammtímasveiflur í gengi krónunnar tímabundið. Slík þróun var að einhverju marki fyrirjáanleg, enda eðlilegt að fjárfestar kjósi að auka vægi erlendra eigna í eignasöfnum sínum eftir langt tímabil fjármagnshafta. Skammtímasveiflurnar stóðu þó ekki lengi og haustið 2017 tók að draga verulega úr þeim. Um þessar mundir er 30 daga gengisflökt krónunnar svipað og árin 2014-2016 eða áður en höft voru losuð, líkt og sést á mynd að neðan. Frá almennri losun fjármagnshafta í mars 2017 hefur útlæði vegna verðbréfafjárfestingar erlendis verið nokkurt, en það hefur aðallega stafað af erlendri fjárfestingu lífeyrissjóðanna sem nam um 120 ma.kr. árið 2017.

Matsfyrirtækið Standard & Poor's (S&P) hækkaði lánshæfiseinkunn ríkissjóðs í A hinn 17. mars 2017. Lánshæfiseinkunnir ríkja eru bundnar ákveðnum birtingartakmörkunum, þ.m.t. um birtingu skv. fyrirfram ákveðnu dagatali. Hinn 17. mars 2017 var ekki birtingardagur skv. dagatali S&P, en skv. reglum ESB eru frávik frá birtingaráætlun aðeins heimil í takmörkuðum tilvikum og þeim verða að fylgja ítarlegar skýringar á hvers vegna vikið er frá reglum. Í því tilviki sem um ræðir var ástæða fráviksins sú að S&P taldi að ákvörðun íslenskra stjórnvalda um almenna losun fjármagnshafta og samningar við aflandskrónueigendur væru til þess fallin að draga úr greiðslujafnaðaráhættu, styrkja erlenda stöðu landsins og hafa þegar jákvæð áhrif

¹ https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettir/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta_greinargerd_17092013.pdf

² <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettir/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta-17.03.14.pdf>

³ <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/rit2014/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta-sept-2014.pdf>

⁴ <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2015/Framgangur-aaetlunar-um-losun-fjarmagnshafta-18.3.2015.pdf>

⁵ https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2015/Framgangur-aaetlunar-um-losun-hafta-word_haust-2015_.pdf

⁶ https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2016/greinargerd-um-losun-hafta_21032016_FINAL.pdf

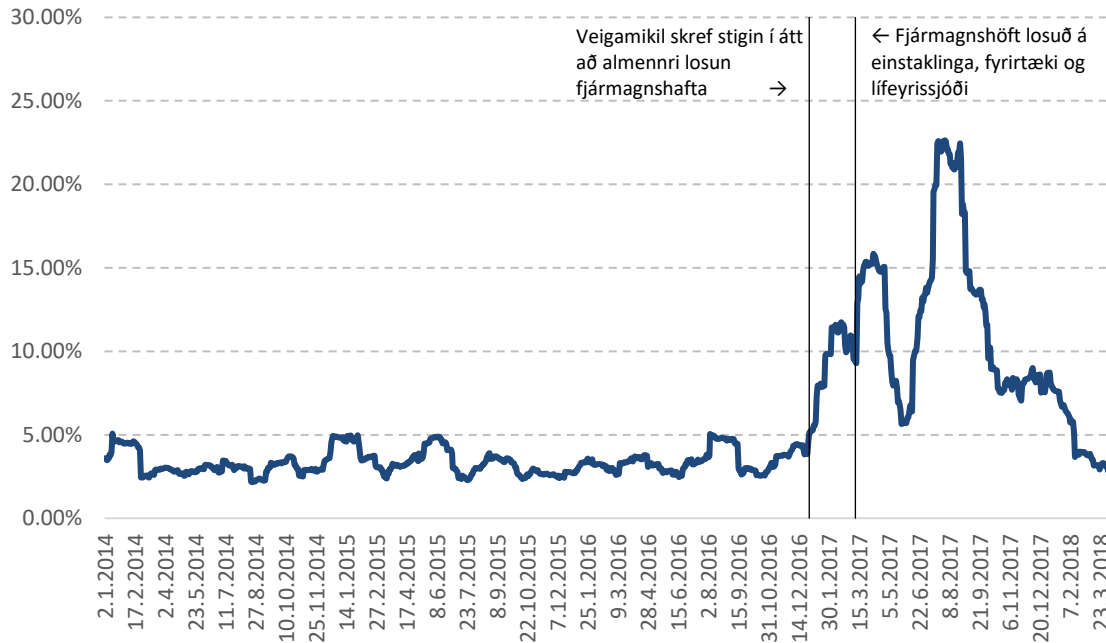
⁷ <https://www.stjornarradid.is/media/fjarmalaraduneyti-media/media/frettatengt2016/framgangur-losun-fjarmagnshafta.pdf>

⁸ <https://www.stjornarradid.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=c1d4e52e-5fe3-11e7-941c-005056bc530c>

⁹ <https://www.stjornarradid.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=6f2da8ac-b998-11e7-9420-005056bc530c>

á lánshæfi Íslands. Aðeins rúmir tveir mánuðir höfðu liðið frá því S&P hækkaði lánshæfismat ríkissjóðs í A flokk, en fáheyrt er að lánshæfiseinkunn sé endurmetin til hækkunar með svo skömmu millibili og styður það þá niðurstöðu að vel hafi verið staðið að losun hafta.

Mynd 1. 30 daga gengisflökt krónunnar

Bætt lánshæfismat í kjölfar losunar fjármagnshafta

Hinn 7. júlí 2017 hækkaði matsfyrirtækið Fitch Ratings lánshæfiseinkunn íslenska ríkisins úr BBB+ í A-. Fitch hækkaði lánshæfiseinkunn ríkissjóðs aftur hinn 8. desember 2017 úr A- í A. Fram kemur í tilkynningu frá Fitch í desember að hagkerfið hafi staðist losun hafta á tímabilinu frá október 2016 til mars 2017 vel og að eftirspurn erlendra fjárfesta eftir íslenskum krónueignum hafi leitt til innflæðis umfram útlæði vegna breytinga á samsetningu innlendra eignasafna. Meðal þátta sem fyrirtækið segir að geti sett þrýsting á lánshæfiseinkunn ríkissjóðs til frekari hækkunar er áframhaldandi staðfest geta hagkerfisins til að mæta ytri áföllum við skilyrði frjálsra fjármagnsflutninga, en að útlæði fjármagns sem leiðir til ójafnvægis og þrýstings á gengi krónunnar gæti leitt til lægri einkunnar.

Hinn 30. júní 2017 og aftur hinn 22. desember 2017 staðfesti matsfyrirtækið S&P lánshæfiseinkunn ríkissjóðs, en fyrirtækið hafði hækkað einkunnina í A í kjölfar almennrar losunar fjármagnshafta í mars hið sama ár. Í tilkynningu sem fyrirtækið sendi frá sér í desember kemur fram að sveigjanleiki peningastefnu Seðlabankans hafi aukist í kjölfar almennrar losunar fjármagnshafta og gengi íslensku krónunnar ráðist í auknum mæli af aðstæðum á gjaldeyrismarkaði.

Full losun fjármagnshafta

Þrátt fyrir að fjármagnshöft hafi að langmestu leyti verið losuð fyrir rúmu ári síðan þá hefur full og endanleg losun fjármagnshafta enn ekki farið fram og eftirstandandi takmörkunum á fjármagnsflutninga og gjaldeyrisviðskipti má í meginatriðum skipta í tvennt:

1. Aflandskrónur, sem eru háðar sérstöku takmörkunum samkvæmt lögum nr. 37/2016. Eftirstandandi aflandskrónueignir nema um 87 mö.kr. eða 3,4% af landsframleiðslu ársins 2017.

2. Takmarkanir sem nauðsynlegar eru til að sérstök bindiskylda á fjármagnsinnstreymi, stundum nefnd fjárstreymistæki, nái tilgangi sínum, þ.á m. takmarkanir á afleiðuviðskiptum í öðrum tilgangi en til áhættuvarna.

Undir lið tvö að ofan falla m.a. afleiðuviðskipti vegna áhættuvarna í tengslum við útgáfu erlendra skuldabréfa í íslenskum krónum, en útgáfa slíkra bréfa leiddi til þess að skammtímakrónustaða erlendra aðila byggðist upp fyrir um áratug síðan með tilheyrandi þjóðhagslegri og fjármálalegri áhættu. Rétt þótti að bregðast við áður en slík staða byggðist upp að nýju og reglum um gjaldeyrismál nr. 200/2017 var því breytt þann 27. júní 2017 þannig að undanþága til afleiðuviðskipta í áhættuvarnaskyni nái ekki til afleiðuviðskipta í tengslum við erlendar skuldabréfaútgáfur í íslenskum krónum. Að öðrum kosti hefði verið unnt að eiga slík viðskipti til að stunda vaxtamunarviðskipti hér á landi án þess að fjárfesting falli undir sérstaka bindiskyldu samkvæmt reglum nr. 490/2016, um bindingu reiðufjár vegna nýs innstreymis erlends gjaldeyris. Nánari umfjöllun um breytingar á reglum um gjaldeyrismál má finna í greinargerð sem birt var 25. október 2017 og vísað er í að ofan.

Í undirbúningi er skipun starfshóps sem fær það verkefni að gera tillögur að heildarendurskoðun laga nr. 87/1992, um gjaldeyrismál. Tillögur um það með hvaða hætti endanleg losun aflandskrónueigna á sér stað verður hluti af þeirri endurskoðun.